

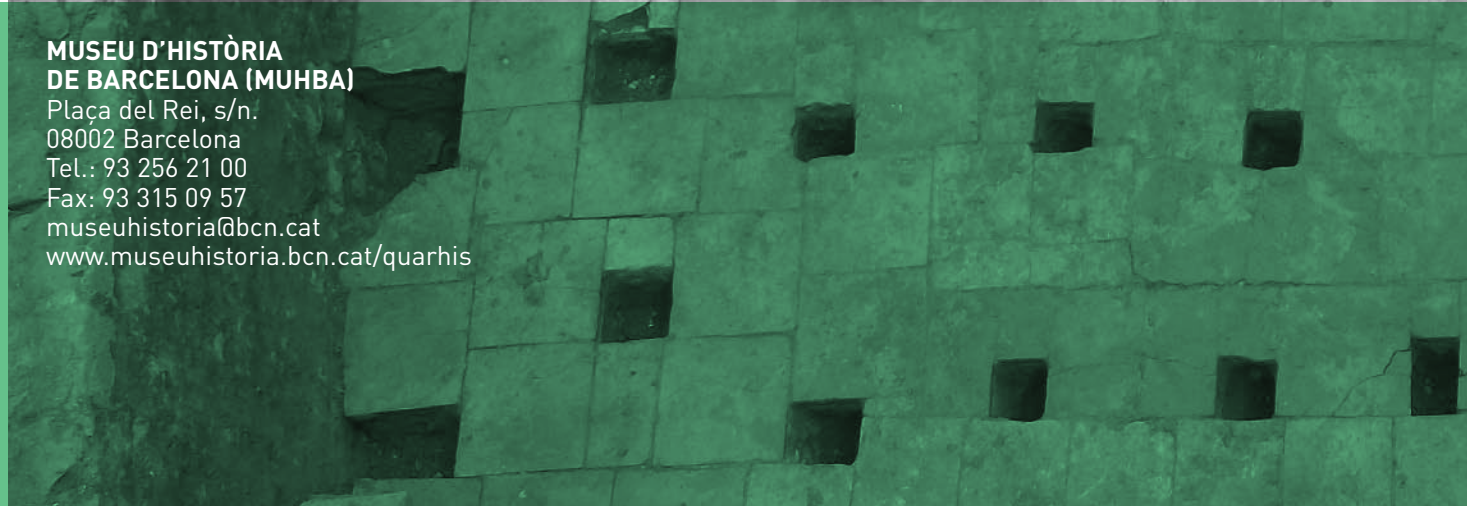
MUHBA MUSEU D'HISTÒRIA DE BARCELONA

MUSEU D'HISTÒRIA DE BARCELONA
MUHBA

MUSEU D'HISTÒRIA DE BARCELONA (MUHBA)
Plaça del Rei, s/n.
08002 Barcelona
Tel.: 93 256 21 00
Fax: 93 315 09 57
museuhistoria@bcn.cat
www.museuhistoria.bcn.cat/quarhis

quarhis

QUADERNS D'ARQUEOLOGIA I HISTÒRIA DE LA CIUTAT DE BARCELONA

| BARKENO | BARCINO | BARCINONA |
| BARŠALŪNA | BARCELONA

quarhis

ÈPOCA II · ANY 2015 · N.11 · ISSN 1699-793X
248 PÀGINES · BARCELONA

 Ajuntament de Barcelona

Editor:

Museu d'Història de
Barcelona (MUHBA)
Institut de Cultura
Ajuntament de Barcelona

Director MUHBA:

Joan Roca i Albert

Direcció Quarhis:

Julia Beltrán de Heredia

Secretària de redacció:

Vanesa Triay

Consell de redacció:

Xavier Aquilué (MAC)
Julia Beltrán de
Heredia (MUHBA)
Josep Guitart (UAB)
Josep M. Gurt (UB)
Albert López (DiBa)
Magí Miret (GC)
Carme Miró (ICUB)
Miquel Molist (UAB)
Isabel Rodà (UAB)

Avaluadors externs:

Luis Caballero Zoreda
Carmen Fernández Ochoa
Sauro Gelichi
Jean Guyon
Simon Keay
Bernat Martí
Lucy Vallauri
Desiderio Vaquerizo
Giuliano Volpe

Control gràfic:

Emili Revilla

Disseny gràfic:

PFP
[Quim Pintó,
Montse Fabregat]

Realització:

Edicions Hipòtesi, SL

Impressió:

Índice Arts Gràfiques, SL

Imatges de la coberta:

José Luis Biel-MMB
i Noemí Nebot Pich

ISSN

1699-793X

Dipòsit legal

B-9715-2005

© dels textos els autors
© de l'edició

**Museu d'Història
de Barcelona**

Institut de Cultura,
Ajuntament de Barcelona
Plaça del Rei, s/n
08002 Barcelona
Tel.: 93 256 21 00
Fax: 93 315 09 57
www.museuhistoria.bcn.
cat/quarhis

QUADERNS D'ARQUEOLOGIA I HISTÒRIA DE LA CIUTAT DE BARCELONA

| BARKENO | BARCINO | BARCINONA |
| BARŠALŪNA | BARCELONA |

quarhis

ÈPOCA II·ANY 2015·NÚM.11·ISSN 1699-793X
248 PÀGINES · BARCELONA

SUMARI
SUMARIO
SUMMARY
SOMMAIRE

9-11 PRESENTACIÓ. OBERTURA DE CAMP

JOAN ROCA I ALBERT

12-13 EDITORIAL

JULIA BELTRÁN DE HEREDIA BERCERO

ENTERRAR-SE AL DAVANT DEL MAR

16-64 LES NECRÒPOLIS DE LES DRASSANES REIALS DE BARCELONA (SEGLES I-VII)

ESTEVE NADAL ROMA

51 ANNEX 1. Llits funeraris d'os dels segles I i II dC

ESTEVE NADAL ROMA I ISABEL PELLEJERO USÓN

59 ANNEX 2. Estudi arqueobotànic de la necròpolis de les Drassanes Reials

RAQUEL PIQUÉ I HUERTA I MARC FERRÉ I TRÍAS

66-78 LA POBLACIÓ ROMANA A *BARCINO* A TRAVÉS DEL JACIMENT DE LES DRASSANES.

DADES ANTROPOLÒGIQUES, DEMOGRÀFIQUES I CULTURALS

M. EULÀLIA SUBIRÀ I DE GALDÀCANO

NOTES I ESTUDIS

82-96 EVIDÈNCIES ARQUEOLÒGIQUES DE LES COMUNITATS HUMANES

EN LA TRANSICIÓ DEL III AL II MIL·LENNI CAL BC AL PLA DE BARCELONA

ANNA GÓMEZ BACH I ANNA BORDAS TISSIER I SERGIO ARROYO BORRAZ I JOSEFA HUERTAS

ARROYO I JORDI AGUELO MAS I ALBERT VELASCO ARTIGUES I JAVIER GONZÁLEZ MUÑOZ I

JORDI NADAL LORENZO I MARIA SAÑA SEGUÍ I MIQUEL MOLIST MONTAÑA

98-124 ELS JACIMENTS DE L'ESTACIÓ DE LA LAV A LA SAGRERA I EL DE L'HOSPITAL

DE LA SANTA CREU I SANT PAU: APROXIMACIÓ A L'ESTUDI DE L'EVOLUCIÓ

DEL POBLAMENT RURAL D'ÈPOCA IBÈRICA AL PLA DE BARCELONA

ISABEL PEREIRA HERNÁNDEZ I CONXITA FERRER ÀLVAREZ I FRANCESC ANTEQUERA DEVESA

126-146 NOVETATS SOBRE EL FÒRUM DE *BARCINO*: LA CÚRIA I ALTRES EDIFICIS PÚBLICS

JULIA BELTRÁN DE HEREDIA BERCERO

148-162 EL CONSUM DE TABAC ENTRE ELS PESCADORS D'ÈPOCA MODERNA.

NOVES DADES RELATIVES AL CONJUNT DE PIPES DE CERÀMICA TROBADES A BARCELONA

MIKEL SOBERÓN RODRÍGUEZ

164-182 LA CÉRAMIQUE CATALANE DU XVe AU XVIIe SIÈCLE EN PROVENCE ORIENTALE.

RELECTURE ET NOUVEAUX APPORTS DES CONTEXTES MARITIMES.

GAËLLE DIEULEFET

184-199 LA BOTIGA DE JOSEP BARBA: UN TERRISSER A LA BARCELONA DEL SEGLE XVIII

NOEMÍ NEBOT PICH

NOTICIARI

202-204 PROJECTE PREHISTÒRIA AL PLA DE BARCELONA

205-206 PLA *BARCINO*. LA MURALLA ROMANA ENTRE LES TORRES 27 I 28. RESULTATS ARQUEOLÒGICS

207-209 PLA *BARCINO*. LA BASÍLICA DELS SANTS MÁRTIRS JUST I PASTOR:

LA CIUTAT CRISTIANA I VISIGODA

210 LA RECUPERACIÓ DE LES PINTURES MURALS ROMANES DE LA *DOMUS* DEL CARRER D'AVINYÓ, 15

211-213 TÈCNiques CONSTRUCTIVES I ARQUITECTURA DEL PODER AL NORD-EST DE LA

TARRACONENSE. METODOLOGIA DE REPRESENTACIÓ I PARÀMETRES ANALÍTICS

PER A LA COMPRESIÓ DELS PROCESSOS EVOLUTIUS ENTRE L'ALT IMPERI

I L'ANTIGUITAT TARDANA. ACTIVITAT DUTA A TERME EL 2013-2104.

214 CONVENI AMB LA UNIVERSITAT DE BARCELONA PER A L'EXCAVACIÓ DELS JARDINS

DE VICTORIA DE LOS ÁNGELES

215-217 BIBLIOGRAFIA PUBLICADA SOBRE ARQUEOLOGIA DE BARCELONA

219-226 TEXTOS EN CASTELLANO. SÍNTESIS

227-234 ENGLISH TEXT. SUMMARY

235-242 TEXTES EN FRANÇAIS. RÉSUMÉ

243-247 NORMES DE PRESENTACIÓ D'ORIGINALS A QUARHIS

Quan al número 03 de la revista *Quarhis*, l'any 2007, vam dedicar el tema central al projecte de recerca de caràcter interdisciplinari sobre la necròpolis de la plaça de la Vila de Madrid, es va fer un pas important en el coneixement del món funerari a la nostra ciutat. Poc després, l'Ajuntament posava a l'abast de la ciutadania els resultats amb un nou espai museístic. Avui la ciutat disposa d'un centre d'interpretació vinculat al jaciment MUHBA Vila Sepulcral Romana, on es donen les claus per entendre el territori i el món funerari de *Barcino*.

Han passat vuit anys des de la publicació dedicada a la plaça de la Vila de Madrid i sortosament les excavacions a la ciutat han exhumat noves dades. Sense ànim de ser exhaustius, volem esmentar les intervencions de les Drassanes Reials (2010-2011), les de la plaça del Pedró (2011-2012) i les del mercat de Sant Antoni, encara en curs. En aquest número es presenten els resultats de la necròpolis trobada a les excavacions de les Drassanes Reials.

Les obres de remodelació del Museu Marítim de Barcelona, ubicat a les Drassanes Reials, van posar de manifest quaranta-nou enterraments. Les inhumacions s'havien fet davant del mar, seguint el traçat d'un camí que vorejava la platja. La necròpolis presentava unes característiques diferents de les de la Vila de Madrid. La primera, bastant allunyada de la ciutat, sembla vinculada a un *vicus*, mentre que la de plaça de la Vila de Madrid era el resultat de *collegia funeraticia* que donaven servei funerari als habitants de la colònia, sobretot als *barcinonensis* més humils.

Singular és la troballa de cinc urnes cineràries de vidre, les primeres localitzades a Barcelona. Cal destacar també la identificació per primera vegada de *lectus funebri* d'os. Segurament no es tracta d'una troballa excepcional sinó més aviat d'una practica habitual, però la seva cremació amb el difunt fa que la seva identificació al registre arqueològic habitualment passi desapercibuda. En aquest sentit, l'excavació encara en curs del mercat de Sant Antoni també ha evidenciat la presència de llits funeraris. L'estudi arqueològic de la necròpolis de les Drassanes es completa amb el corresponent estudi antropològic i amb un estudi antropològic i carpològic.

Els treballs d'equip sobre la prehistòria de Barcelona, en el marc del conveni amb la UAB, ja són un clàssic de la revista. En l'apartat de "Notes i estudis", es publica una síntesi de les ocupacions del III i II mil·lenni, període mal conegut fins fa uns anys però que les noves descobertes han posat en relleu. La revisió sintetitza les dades existents i aporta com a novetats la presentació detallada de les restes materials associades al món campaniforme i un grup de noves datacions radiomètriques que indiquen clarament la contemporaneïtat de les instal·lacions de l'àrea del Raval, de la zona del mercat de Santa Caterina i de la Sagrera, coneguts tradicionalment com a períodes calcolític i bronze antic.

Des que l'any 2009 vam publicar un tema central sobre el poblament ibèric de Montjuïc no havíem tornat a fer cap nova aportació. En aquesta ocasió, els autors fan una aproximació al poblament rural en època ibèrica al pla de Barcelona, fonamentalment a partir de dos jaciments, i inclouen també altres dades disperses per poder abordar una síntesi del tema. La presència de sitges i pous així com d'altres estructures mostren aquesta ocupació. L'estudi presenta els materials ceràmics localitzats, vaixel·la local i importada, àmfores,

etc. Destaca l'interessant conjunt de ceràmiques pintades, que es va trobar en bon estat de conservació.

Pel que fa a l'etapa romana de la ciutat, s'ha inclòs un estudi sobre la topografia urbana. Noves dades arqueològiques, extretes d'intervencions recents, i la revisió d'excavacions fetes ja fa uns anys, perfilen alguns dels aspectes formals del fòrum i plantegen la localització de la cúria al costat curt de la plaça. Volem destacar les dades extretes de les excavacions de la basílica dels Sants Màrtirs Just i Pastor, una actuació que ha aportat moltes novetats sobre l'etapa tardoantiga de la ciutat, però també de l'època romana. Les intervencions del període 2011-2014 han permès excavar un dels punts clau de la topografia de la colònia romana, l'altre turó sobre el qual es va assentar la ciutat i del qual no hi havia cap referència arqueològica. En un es situava el temple, anomenat d'August, i en l'altre tot apunta cap a un altre temple.

El port de Barcelona va tenir un paper molt important en el comerç mediterrani, i la producció de ceràmica barcelonina a l'època medieval i moderna també va fer el seu paper en l'economia de la ciutat. Els gremis vinculats a aquesta activitat eren forts i vetllaven pels seus interessos. El mapa de dispersió de les troballes de ceràmica fet a la nostra ciutat es ampli i s'estén per tota la Mediterrània. Un bon exemple és el conjunt ceràmic que procedeix de la nau *Lomellina*, que va naufragar el 15 de setembre de 1516, així com de les zones d'amarres d'Endoume, Girolata i Villefranche-sur-Mer, a la Provença francesa. Sovint els estudis ceramològics procedents dels centres receptors, com el que presentem, fet per un investigador del Laboratoire d'Archéologie Médiévale et Moderne en Méditerrané, aporten unes dades cronològiques de molta vàlua per avançar en el sempre difícil procés d'acotar les produccions ceràmiques.

En aquest número es publica un nou treball sobre pipes, una línia de recerca bastant nova que tot just es va encetar l'any 2008 amb la publicació, en el número 04 de *Quarhis*, d'un treball sobre les pipes de caolí trobades al jaciment del Born. Quatre anys més tard, el 2012, s'ampliava l'estudi amb les pipes no caoliníiques, estudi que també es va publicar al número 8 de la revista. Ara es tracta d'un estudi global de totes les pipes trobades a l'excavació de vint-i-cinc barraques de pescadors d'època moderna. Un conjunt de prop de tres-centes peces, en què s'han pogut identificar dotze nous segells procedents de tallers anglesos i holandesos. L'estudi d'aquest tipus de peces a Barcelona està del tot consolidat.

L'apartat es tanca amb l'estudi de dos forns de ceràmica del segle XVIII, un tema sobre el qual també es comença a recollir dades, ja que fins a l'any 2009 la manca de dades arqueològiques sobre els tallers ceràmics de Barcelona era total. Als forns medievals del carrer de l'Hospital i del carrer de Carders, hi afegim ara els dos de localitzats al carrer Nou de Sant Francesc. Aquest estudi incorpora també les dades documentals.